

Germa AVILTIENĖ: „Gimiau nei per anksti, nei per vėlai...”

„Gimiau nei per anksti, nei per vėlai“, 1942 m. balandžio 29 d. Rokiškio rajone, Žiobiškio kaime. Ten prabėgo mano vaikystės ir paauglystės metai. 1949-1956 m. mokiausi ir baigiau Žiobiškio septynmetę mokyklą. Po to dėl sunkių šeimyninių aplinkybių – trejų metų pertrauka. 1959-ųjų rudenį išvykau gyventi, dirbti ir mokytis į Uteną. Dirbau prekyboje, mokiausi darbo jaunimo vidurinėje mokykloje, kurią baigiau 1963 m. Gavusi atestatą, grįžau į gimtąjį Rokiškio rajoną ir nepilnus metus dirbau Lukšų kaimo kultūros namų direktore. 1964-ųjų rudenį įstojau į Vilniaus valstybinį universitetą studijuoti bibliotekininkystės ir bibliografijos mokslų. Studijas baigiau 1968-ųjų birželį, o rugpjūčio 1-ąją ne itin drąsiai pravėriau Anykščių rajoninės bibliotekos duris. Mane pasitiko Alma Dagytė, tuometinė rajoninės bibliotekos metodininkė. Priėmė gana draugiškai ir padrąsinančiai.

Tuo metu bibliotekoje dirbo Rožė Klimašauskaitė, Vlada Gindrėnienė, Stasė Kizienė-Tankūnienė, o bibliotekai vadovavo Bronė Staikūnienė. Tai buvo penkių žmonių bendrija. Kiekviena jų žavėjo savo individualumu. Bronė – labai kūrybinga, reikli vadovė, daugelio puikių renginių ir pirmosios rajoninės Knygos šventės iniciatorė ir organizatorė. Rožytė – „vaikščiojanti enciklopedija“, taisyklingos lietuvių kalbos puoselėtoja ir patarėja, na, ir „kieta“ savo specialybės žinovė. Stasė – veržli, energinga, daugelio renginių organizatorė ir vedėja, kraštotyrinio darbo entuziastė, apsigimusi „štukorka“. Vlada žavėjo paprastumu, nuoširdumu ir santūriu humoru.

Bibliotekininkystė nebuvo mano gyvenimo svajonė, tačiau bėgant metams tą darbą pamėgau.

Mano darbo bibliotekoje pradžių pradžia buvo knygos „nešimas į mases“, tai yra, skaitytojų aptarnavimas spaudiniais darbo vietose. Tiksliau – nestacionarinis gyventojų aptarnavimas. O mano pareigos – kilnojamo fondo vedėja – skambėjo solidžiai. Kilnojamųjų bibliotekėlių ir knygų išdavimo punktų privalėjo būti ne mažiau 15-os. Žinoma, jų tiek ir buvo: veiklių ir nelabai veiklių, bet buvo. Kilnojamos bibliotekėlės skaitytojus aptarnavo vienas iš dirbančių, o išdavimo punktuose dirbau pati. Knygas su vos pakeliamu krepšiu tempiau tiek į bibliotekėles, tiek ir į išdavimo punktus.

Dirbančių požiūris buvo įvairus: vieni džiaugėsi, kad knygos nereikia eiti į biblioteką, kiti nustebdavo: „Geriau duonos atneštum, o ne knygų...“ Maloniausia buvo dirbti abonemente. Čia ateina žmonės, vedini noro skaityti. Su jais malonu padiskutuoti, pasikalbėti, padėti išsirinkti spaudinį. Vis prisimenu šviesios atminties skaitytoją, tautosakos rinkėją Oną Tuskenytę, kuri, įėjusi į biblioteką, tuojau teiravosi Rožės Klimašauskaitės. Jeigu jos nebuvo – skaitytoja pro duris. Labai nesmagu būdavo, bet lašas po lašo ir akmenį pratašo: pamažu pamažu vis bandydama užmegzti pokalbį, „prisijaukinau“ ir įgijau pasitikėjimą, jau neradusi pasigesdavo manęs.

Kilnojamo fondo vedėja dirbau 4 metus ir 5 mėnesius. 1973 metų sausį bibliotekos vedėja Bronė Staikūnienė buvo pakviesta vadovauti rajono Kultūros skyriui. Savo pareigas perdavė man. Buvau patikli, nepatogu atsakyti, ir priėmiau vadovavimo „vadžias“ be jokio inventoriaus bei spaudinių fondo perdavimo-priėmimo. Pasekmės išryškėjo vėliau. Nesusipratimų buvo ir su inventoriumi, ir su fondu. Tai tik viena iš klaidų, kurias padariau. Svarbiausia – neįvertinau savo galimybių, charakterio savybių, nedrąsos, nereiklumo, neryžtingumo. Na, bet buvo taip, kaip buvo.

Ta „kadencija“ truko iki 1977-ųjų kovo mėnesio (dar su vienerių metų pertrauka). Tas pareigas perėmė Vilija Butkytė, bet vadovavo tik kelis mėnesius. Ji išvažiavo gyventi ir dirbti į Rokiškį, į kultūros mokyklą dėstytojauti. Laikusiai vadovauti ėmėsi Stasė Tankūnienė. Tai truko gal pusę metų, o gal ir ilgiau, nebeprisimenu. Ją pakeitė Audra Baltrūnaitė, o pavaduotoja buvo paskirta Edita Stiklinskaitė. Tuo vadovų kaita nesibaigė. Po kiek laiko

vadovavimą bibliotekai perėmė Edita Stiklinskaitė. Ji direktoriavo jau ilgiau, 5 ar daugiau metų, kol į rankas tvirtai bibliotekos „vairą“ perėmė Birutė Šližienė-Bulotienė ir užbaigė gana netrumpai trukusią vadovų kaitą.

Dar sugrįžkim į 1971-uosius metus. Bibliotekos kaimynai, Pionierių ir moksleivių namai (tuomet jie taip vadinosi) išsikėlė į kitas patalpas. Visas pastatas vadinamam „dvarelyje“ Paupio gatvėje atiteko bibliotekai. Tuo metu buvo begalinis džiaugsmas, kad galėsime laisviau išdėstyti fondus, kurie buvo sausakimšai sugrūsti ankštame abonemente. Tuo pačiu laukė didžiulis ir varginantis darbas – pastato kapitalinis remontas. Jis buvo pradėtas gal 1973-ųjų pabaigoje, nebeprisimenu. Prieš tai buvo parengtas projektėlis, rengė rajono architektė Rita Budinaitė, o remonto darbus vykdė rajono Statybos ir remonto valdybos darbininkai. Buvo išardytos dvi ar trys pertvaros, taip prailgintos abonemento patalpos, o skaitykla padidinta, sumažinus fojė.

Daug triūso įdėjo visos bibliotekos darbuotojos. Visos dirbom tikrai ne moteriškus darbus, o vyriškus: traukėm, stumdėm lentynas, nes didelės dalies knygų neturėjom nei kur išnešt, nei išvežt. Kad nepridulkėtū, dengėm polietileno plėvelėm, įvairiais apdangalais. O kiek reikėjo išnešti statybinių atliekų remonto metu: plytų, tinko gabalų. Po to – valymo darbai. Vienai valytojai buvo neįmanoma viską sutvarkyti. Dirbo visos kaip bitelės. Neaimanavo, nedejavo, nors kainavo daug nervų, kantrybės, sveikatos. Kai vėl atsivėrė atsinaujinusios bibliotekos durys, visos džiaugėmės kaip vaikai. Abonementą vadinom Brodvėjum. Erdvė, dienos šviesos, gražūs kabinetai. Viskas taip neįprasta.

1975-1976 m. prasidėjo bibliotekų tinklo centralizacija. Įkūrus naujus skyrius, padidėjus darbuotojų skaičiui, vėl tapo ankšta. Vėl reikėjo ieškoti išeities, o rajono vadovai vis žadėjo... Pažadus lydėjo du ar trys bibliotekos priestato projektai, taip ir likę neįgyvendinti, gulantys į stalčius... Visų rajono vadovų pažadus pagerinti bibliotekos patalpas įvykdė Anykščių meras Saulius Nefas. Naujų patalpų J. Biliūno gatvėje atidarymas buvo didžiulė šventė ir darbuotojams, ir skaitytojams.

Nusimetus vadovavimo našą 1977-aisiais (apie tai jau minėjau anksčiau), teko dirbti malonesnius darbus: dirbti su skaitytojais, prisidėti prie renginių organizavimo, šiek tiek pasinerti į kraštotyrinę veiklą.

Ir dabar malonu prisiminti Knygos šventes. Išvykus į Kultūros ministeriją dirbti renginio sumanytojai ir organizatorei Bronei Staikūnienei, nepasimetėm. Šią tradicinę šventę puoselėjom toliau. Bibliotekoje buvo kūrybingų darbuotojų: tai Stasė Tankūnienė, Alma Dagytė, Bronė Šaučiulienė, Adelė Strazdaitė, Rožytė Klimašauskaitė, Janina Varnauskienė. Įsimintina, jau po B. Staikūnienės laikų, 1975 metų knygos šventė tema „Biblioteka – skaitytojas – televizija“. Šventės svečiai: rašytojas Juozas Baltušis, poetai Justinas Marcinkevičius, Paulius Širvys ir aktorius Laimonas Noreika. Na, ir pilnut pilnutėlė susivienijimo „Anykščių vynas“ salė anykštėnų. 1976 m. – Tarprajoninė knygos šventė. Joje dalyvavo anykštėnai, Rokiškio ir Utenos rajonų atstovai: rajonų vadovai, kultūros įstaigų darbuotojai, na, ir svarbiausia – gausus būrys rašytojų, aktorių. Tai Juozas Baltušis, Antanas Drilinga, Rimantas Vanagas, Algimantas Baltakis, Jonas Šiožinys, Antanas Miškinis, Pranas Treinys, Gediminas Astrauskas, aktoriai Regina Paliukaitytė, Tomas Vaisieta, profesorius Kazys Daukšas. Įžanginis renginys, šventės pradžia vyko Antano Baranausko aikštėje. Čia buvo iškilmingai sutikti svečiai, kaimyninių rajonų delegacijos. Literatūrinis vakaras vėl vyko susivienijimo „Anykščių vynas“ salėje. Čia jau netilpo visi norintys dalyvauti. Pilna žmonių buvo ir fojė. Literatūriniame vakare rašytojui Juozui Baltušiui buvo suteiktas Anykščių rajono Garbės piliečio vardas. Rašytojas Juozas Baltušis buvo ne tik Knygos švenčių, bet visų literatūrinių renginių siela. Neretai rašytojo kolegos sakydavo: „Jeigu renginyje dalyvauja Baltušis, tai mums nėra ką veikti...“ Tai, žinoma, buvo sakoma su švelniu humoru ir pagarba rašytojui.

Bėgant metams, šventės tobulėjo, tapo dar masiškesnės. Jose dalyvavo ne tik rašytojai, aktoriai, bet ir literatūros kritikai, leidyklų darbuotojai, mokslininkai. Renginiuose yra dalyvavę profesorius Česlovas Kudaba, astronomas Gunaras Kakaras, profesorius Kazys Daukšas ir daugelis kitų, sunku visus ir beprisiminti.

Prisimintinas dar vienas, vos ne tradiciniu buvęs, teminis literatūrinis renginys „Literatūriniai Anykščiai“. Tai panorama, aprėpianti Anykščių krašto istoriją, kultūrą, literatūrą. Jis buvo sumanytas apie 1970 ar 1972 m. „Literatūriniais Anykščiais“ buvo pradedamos Anykščių rajono Kultūros dienos Latvijoje Maduonos rajono centre, Baltarusijoje Mogiliovo rajone, na, ir savam krašte: Rokiškyje, Utenoje, Panevėžyje.

Renginį pradėdavo Krivių Krivis, pasakodamas legendą apie Anykščius. Krivio vaidmenyje buvo Gapsevičius (vardo nebeprisimenu). Gal kokį kartą šis vaidmuo teko ir mokytojui Rapolui Railai, bet nesu tuo tikra. Renginio vedėjai mano atmintyje išlikę Liudvisė Laukaitienė ir Romas Kutka. Dalyvavo gausus būrys skaitovų. Anykštėnų rašytojų kūrinių ištraukas, poezijos posmus skaitė gausus būrys skaitovų. Jų tarpe yra buvo bibliotekininkės Stasė Tankūnienė, Alma Dagtė, Edita Stiklinskaitė, medikai Stasė Krasauskienė ir Giedrius Klimkevičius, mokytojai Rimantas Štelmokas, Stefa Kamarauskaitė, kultūros rūmų darbuotojai Angelė Puikienė, Algirdas Gogelis. Jų buvo ir daugiau, sunku visus beprisiminti. Renginyje buvo naudojamos skaidrės, kurios atspindėjo Anykščių krašto vaizdus, rašytojų gimtines, istorijos ir kultūros paminklus. Kartu su „Literatūriniais Anykščiais“ keliavo ir išsami to paties pavadinimo spaudinių paroda. Latvijoje ir Baltarusijoje pagrindiniai tekstai, poezijos posmai skambėjo rusų kalba. Gražiai anykštėnai pasirodė Panevėžio dramos teatro scenoje. Berods, tai buvo 1980-ųjų pradžioje. Jiems plojo Donatas Banionis, Vaclovas Blėdis, kiti aktoriai ir pilnut pilnutėlė salė panevėžiečių. Po tokio šilto priėmimo visiems atrodė, kad „ir vargo nebuvo ir skausmo upeliai išdžiuvo“, kaip dainoje. Tenka pažymėti, kad kuriant „Literatūrinių Anykščių“ scenarijų talkino ir konsultavo mūsų tėviškėnai Antanas Drilinga, Algimantas Baltakis. Pagrindinis kūrybinio ir organizacinio darbo krūvis gulė savu laiku ant Bronės Staikūnienės, Stasės Tankūnienės, vėliau – ant Editos Stiklinskaitės pečių. Bet reikia pripažinti, kad nė vienas renginys neapsiėjo be visų bibliotekos darbuotojų darnaus ir nuoširdaus triūso. Visi buvo įsukti į darbų ratą, kiekvienas turėjo veiklos sritį, už kurią buvo atsakingas. Visi džiaugėmės sėkme, kartu pergyvenom dėl pasitaikiusių klaidų.

Šaunūs žmonės visais laikais dirbo ir dirba šiuo metu bibliotekoje. Visi įdomūs, kūrybingi, darbštūs, gražūs ir geri. Su meile ir pagarba prisimenu visus, jau išėjusius ir šiandieną besidarbuojančius, toliau rašančius „Bibliotekos istorijos“ puslapius...

Germa Aviltienė

2001-11-29

Anykščiai